1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ԽՄԲԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

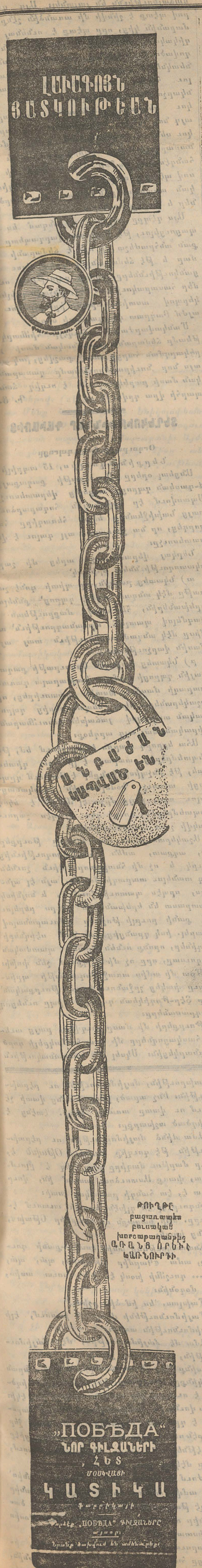

5—5 1440. (M. 427942)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ եւ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՏԸ յայտնում են, որ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ԱՊՐԻԼԻ 26-ԻՆ, ՑԵՐԵԿՎԱՅ ԺԱՄԸ 12-ԻՆ Առևտրական Դպրոցի Հոգաբարձական Խորհրդի անդամ դպրոցում կը կատարվի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Առևտրական Դպրոցի Հոգաբարձական Խորհրդի անդամ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ: 407. 1—1

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ այսօր, կիրակի, ապրիլի 24-ին, երեկոյեան ժամը $5^1/_2$-ին Վանքի աւագ եկեղեցում կատարվելու է ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ընկերութեան պատուաւոր անդամ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ: 414. 1—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՂ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ.

Վաղը, երկուշաբթի, ապրիլի 25-ին Հայոց Դրամ. Ընկ. Թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ ՄՈԼԻԵՐԻ յայտնի

ՍԿԱՊԻՆԻ ԱՐԱՐՔՆԵՐԸ

3 գործ., թարգմ. ֆրանս. Ե. Լալայեանի

ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՈՎԻՉՆ ԷՆ ԿԻՆԲՈՒՄԸ

կատակերգ. 1 արար., Գ. Սունդուկեանի

✦✦ ԶԱՒԵՇՏ ✦✦

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը ճիշդ 8-ին։ Տեղերի գները 5-ից մինչև 50 կոպ.։
Հերթ. կարգադրիչներ՝ պ. պ. Երիցեան, Սարեան և Ստամբօլցեան.
ԱԶԴ.—Հայկական Սեկցիայի յաջորդ հերթական ներկայացումը հինգշաբթի, ապրիլի 28-ին։ 406. 1—1

ԲԺԻՇԿ

Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ

Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւնների
Ընդունելութիւնը ամեն օր (ցերեկվայ ժամը 12—1. երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօջուբէեվսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն։
(ե. հ. կ.) տռ. 343. 100—10

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՀԱՆՎԱԾ ՆՈՐ ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ

„ЗОЛОТЫЯ" 20 հատը 5 կոպ.

ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՄԲ ոչ պակաս միւս ֆաբրիկաների 20 հատը 6 կոպէկանոց պապիրոսներից։
ՓԱԹԵԹԸ բաւական շքեղ է և յարմարաւոր։
ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՍ թէ համի, թէ հոտառութեան և թէ էժանութեան կողմից նման վաճառքի չէ եղել։

Բնկ. Ա. Ն. ԲՈՂԴԱՆՈՎ և Կօմպ.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՍՏԵՓԱՆ ՆԻԿԻՏԻՉ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԵԲՈՒՏՕՎՍԿԱՅԱ, 37.

(մ.15) տռ. 348. 2—1

Էջմիածնի Գէորգեան Հոգևոր Ճեմարանի կարիք է մի ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԵՐԱԺԻՇՏ, որ կարողանայ դասաւանդել եւրոպական և հայկական ձայնագրութիւն 1911/12 ուսումնական տարվայ ընթացքում, պատրաստել քառաձայն խումբ և խմբապետութիւն անել Մայր Տաճարում։
Պայմանների համար դիմել տեսուչ Բագրատ վարդապետին։
(կ. հ.) տռ. 408. 3—1

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

խոնարհաբար խնդրում է Ընկերութեան բոլոր անդամներին ներկայ լինել ընդհանուր ժողովին, որ տեղի է ունենալու կիրակի, ապրիլի 24-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Գանօվսկայա № 19. Ժողովը զբաղվելու է 1910 թ. հաշիւներով, 1911 թ. նախահաշւով և ընտրութիւններով։ Նոյն օրը ժամը 11-ից մինչև նոյն տեղում վաճառվելու են Ընկ. արհեստանոցների ձեռագործները. կանանց բլուզներ, շրջազգեստներ, սպիտակեղէն, մանկական զգեստներ, նաև զուլպանոցում պատրաստած հագուստեղէն։

Առաջիկայ մայիսին լոյս կը տեսնեն

„ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ"

ԼԷՎ ՏՕԼՍՏՕՅԻ
Թարգմ. Տիգրան Յովհաննիսեանի
Երկրորդ (ուղղված) հրատարակութիւն
Գինը՝ ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 50 կ., առանց ճանապարհածախսի՝ 1 ր. 25 կ., իսկ մինչև մայիսի 1-ը բաժանորդագրվողների համար 1 ր. (ճանապարհածախսով)։

„ԱՌԱՆՑ ԴԱՒԱՆԱՆՔԻ"

Հ. ՍԵՆԿԵՎԻՉԻ
Թարգմ. (լեհերէնից) Տ. Յովհաննիսեանի
Երկրորդ (ուղղված) հրատարակութիւն
Գինը՝ ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 50 կ., առանց ճանապարհածախսի՝ 1 ր. 25 կ., իսկ մինչև մայիսի 1-ը բաժանորդագրվողների համար 1 ր. (ճանապարհածախսով)։
Դիմել թարգմանչին. Тифлисъ, улица Паскевича, 1. Присяжному повѣренному Тиграну Нерсесовичу Іоаннисянцу. Արտասահմանից՝ Tiflis (Russie), rue Paskevitch, 1, Tigran Ioannissian (avocat).
(տռ.) 290. 10—9

Բացված է բաժանորդագրութիւն
Կարապետ Նաղուբեանի

ՀԱՅԵՐԷՆ-ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ

Երկրորդ տպագրութիւն, հիմնովին վերամշակած և կրկնակի ընդարձակված։
Մամուլի տակ է և առաջին պրակը լոյս կը տեսնի այս տարի օգոստոսին, իսկ վերջինը—նոյեմբերին։
Ամբողջ հատորը բաղկացած կը լինի 900—1000 մանրատառ (պետիտ) երեսից, հարիւրական տող երկսիւնակ երեսը։
Բաժանորդագինը 3 րուբլի։
(Լոյս տեսնելուց յետոյ գինը կը բարձրանայ)։
Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է Թիֆլիսում հեղինակի մօտ՝ Բոլշեևսկայա 11 (ժ. 11—4), «Կենտրոնական», «Գուտտենբերգ» և «Գիր» գրավաճառանոցներում, եղբ. Աբովեանների մագազինում, Մադատովսկի փողոց, սեփական տուն, և Ս. Յ. Մատինեանցի մագազինում, Նիկօլաեվսկի կամուրջի վրա։ Նոյն տեղերում ծախվում են Կ. Նաղուբեանի «Թեմական վերանորոգութիւն և Մատթէոս Բ. կաթողիկոս», գինը 25 կ.։
Օտարաքաղաքացիք դիմում են հեղինակին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Присяжному Повѣренному К. А. Ягубову.
Բաժանորդներին առաջին թերթը տրվում է իբրև նմուշ։
(հ. կ.) 395. 20—2

ДЕШЕВО
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(կ.հ.հ.) տռ. 283. 50—12

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԵՐ ԵՐԿՐԻ ՄԱՍԻՆ

Առաջիկայ ամարային ամիսներում բազմաթիւ ճանապարհորդներ մտադիր են մեր երկիրը գալ՝ շրջագայութիւններ և զանազան ուսումնասիրութիւններ անելու նպատակով։

Իւրաքանչիւր տարի աւելի ու աւելի է մեծանում մեր երկրի այցելուների թիւը։ Մեզ հետ ծանօթանում են, տեղեկութիւններ են ժողովում մեր երկրի վիճակի մասին, կամ նախապատրաստական հարց ու փորձեր են անում արդիւնագործական ձեռնարկութիւններ սկսելու համար մեր երկրում և այլն։

[illegible] բաւարարութիւն չը ստացած։

Մեզ մօտ եկողները, մեր երկրում ճանապարհորդողները՝ թէ գիտնական և թէ հասարակ հետաքրքրվողներից՝ չեն գտնում ամփոփված աշխատութիւններ Կովկասի մասին, որպէսզի ընդարձակօրէն և մանրամասնօրէն ծանօթանան երկրի, նրա բնական հարստութիւնների և նրա կուլտուրական առանձնայատկութիւններին։

Այդպիսի աշխատութիւնների պահանջը որքան զգալի է ներկայումս կողմնակի հետաքրքրվողների համար, աւելի ևս մեծ չափով նա զգալի է հէնց մեզ համար, այո, մեզ համար, որովհետև նախ և առաջ մենք ինքներս կարգին չենք ճանաչում մեր երկիրը և գաղափար չունենք մեր երկրի հարստութիւնների և նրա կուլտուրական առանձնայատկութիւնների մասին։

Ամփոփ աշխատութիւնների պահանջը պէտք է բաւարարութիւն ստանայ համապատասխան ձեռնարկութեամբ մեր իրականութեան մէջ։

Այդպիսի աշխատութիւններ կազմելու համար նիւթեր կան բաւականաչափ, բայց նրանք ցիրուցան են զանազան տեղերում։ Պէտք է նրանց ժողովել, ամբողջացնել և լրացնել սիստեմական կերպով՝ կազմած լուրջ աշխատութիւնների համար, վերաբերեալ մեր երկրի կեանքի, պատմութեան և արդիւնագործութեան զանազան ճիւղերին։

Պահանջը դրված է հրապարակի վրա։ Նրա բաւարարութեան են սպասում թէ մեր երկրի ազգաբնակութիւնը և թէ մեզ մօտ եկող օտարները։

Ա. Քալանթար

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

III*)

Մենք խոստացանք խօսել Ալ. Մանթաշեանի գործունէութեան մասին նաւթարդիւնաբերական և առևտրական ասպարէզում, երբ նա 1886 թ. հօր մահից յետոյ Թիֆլիսից անցաւ Բագու։

Բագւում նա առանձին գործ չը սկսեց։ Նա մի համեմատաբար փոքր գումարով, եթէ չենք սխալվում՝ մօտ 50,000 րուբլի միայն դրամագլխով, ընկերացաւ Առաքել Ծատուրեանին, որ այն ժամանակ մեծ դիրք ունէր այնտեղ։ Ծատուրեան առևտրական տունը գոյութիւն ունէր А. Цатуровъ и К-о ֆիրմայով, որին մասնակից էին ընդամենը 5 հայ վաճառականներ (Ծատուրեան, Մանթաշեան, Արամեան, Թումանեան և Առաֆելեան)։ Ժամանակի ընթացքում գործերն այնքան աջող գնացին, որ Մանթաշեան հետզհետէ գնեց իր 3 ընկերների բաժիններն և Միք. Յ. Արամեանցի հետ միասին կազմեց մի նոր առևտրական տուն Торгов. домъ А. Манташева и К-о ֆիրմայով։ Այս տունն էր, որ հետզհետէ նոր հողեր ձեռք բերեց Բագւում և նաւթային գործին այնպիսի ընդարձակ զարգացում տուեց, որ Մանթաշեան ֆիրման դարձաւ այնտեղ առաջին հայ վաճառականական տունը, իսկ ընդհանուրի մէջ Նօբէլից և Րօշիլդից երբեմն պակաս, երբեմն նոյն իսկ հաւասար նրանց։ Ալ. Մանթաշեան թէև ապրում էր Թիֆլիսում, բայց շուտ շուտ գնում էր Բագու և Թիֆլիսից էլ ուղղութիւն էր տալիս գործին։ Իսկ միւս ընկերը՝ Միք. Արամեանց՝ ապրում էր Բագւում և ղեկավարում տեղական գործերը։ Նրանք՝ այն ժամանակ իրանց արդիւնաբերած նաւթային ապրանքը մեծ մասամբ ծախում էին թէ Բագւում և թէ ուղարկում էին իրանց հաշւին Ռուսաստան, որի համար էլ բազմաթիւ ճիւղեր էին բացել Ռուսաստանի զանազան քաղաքներում, որոնց գլխաւորներն էին Օդեսսա և Սարատով։ Իսկ կէրօսինը գլխաւորաբար ուղարկում էին Բաթում։

1887 թւին էր, որ Ա. Մանթաշեան առաջին անգամ Բաթումում ձեռնարկեց կէրօսինի արտահանութեան։ Նա գնեց նախ մի փոքր գործարան և ապա հետզհետէ ընդարձակեց, որով Րօշիլդից յետոյ առաջինն էր իբրև սնդուկ արտահանող։ Ամենից առաջ նա սնդուկով կէրօսին ուղարկել է Զմիւռնիա՝ իր բարեկամ Եսայեանին, որի խորհրդով նա սկսել էր այդ գործին։ Երբ այս առաջին փորձերը աջողութիւն ունեցան, նա հետզհետէ իր գործարանի արդիւնաբերութիւնը մեծացնելով՝ գրաւեց Թիւրքիայի բոլոր ծովեզրեայ հրապարակները, ամեն տեղ իր սեփական ուսաահպատակ հայ գործակալներ ուղարկելով։ Գլխաւոր մասնաճիւղերը նա հիմնեց Կ. Պոլսում, Սալոնիկում, Զմիւռնիայում և Բէյրութում։ Առաջին երեքը Եւրոպական Թիւրքիայի և երկրորդները՝ Ասիական Թիւրքիայի ներքին հրապարակների համար։

4-ից մինչև 5 միլիօն սնդուկ (կամ 8-ից մինչև 10 միլիօն թիթեղեայ տուփ) էին պատրաստում։ Հազարաւոր բանուորներ, մեծագոյն մասը հայ, բանում էին այնտեղ, մինչև որ 1905—6-ի յեղափոխութիւնը ամեն ինչ տակն ու վրա արաւ և վերջ դրեց Բաթումի գործարանական կեանքին, որ այնուհետև շատ խեղճ վիճակի մէջ ընկաւ։ Արտասահմանեան հրապարակներում, ուր ռուսական կէրօսինը մի ժամանակ տիրում էր, հետզհետէ անցաւ ամերիկական, հնդկական և ռումինական կէրօսինի գործածութեան։ Այս պատճառով էլ արտահանութեան գործը վնասվեց և պակասեց, որով և վերոյիշեալ գործակալութիւնները հարկ եղաւ հետզհետէ փակել, բացի Եգիպտոսից, ուր գործը դրված էր հաստատուն հիմունքների վրա։

Ապա նա գործակալութիւն հաստատեց Եգիպտոսում, ուր անմիջապէս մեծ ընդարձակութիւն ստացաւ այդ գործը և տարածվեց թէ Վերին և թէ Ստորին Եգիպտոսում։ Միևնոյն ժամանակ նա մօտ յարաբերութիւններ ունէր նաև Բօլգարիայի հետ։ Որովհետև սնդուկ շինելու համար հարկաւոր եղած թիթեղն և այլ նիւթերը—բացի տախտակից—Անգլիայից էին ստացվում, և միևնոյն ժամանակ Եւրոպայում կէրօսինի առևտրի գլխաւոր կենտրոնը Լօնդօնում էր, ուստի նա յատուկ գործակալութիւն հաստատեց նաև Լօնդօնում։ Այնուհետև նա իր ուշադրութիւնը դարձրեց Հնդկաստանի վրա, ուր 1896 թւին Ա. Մանթաշեան, առաջինը ոչ միայն ռուսահայերի, այլ ամբողջ Ռուսաստանի մէջ, իր սեփական գործակալութիւնները հիմնեց՝ նախ Բոմբէյում և ա-

*) Տես «Մշակ» № 82.

պա Կալկաթայում։ Դրանից յետոյ էր, որ ռուսական հիւպատոսութիւն հիմնվեց Բոմբէյում ռուսական առևտրի շահերը պաշտպանելու նպատակով։ Այդ միջոցներին Ռուսաստանը աշխատում էր առևտրական յարաբերութիւններ ստեղծել Պարսից-ծոցի ետ, և պաշտօնական շրջանների դիմումի վրա Մանթաշեան յանձն առաւ սեփական ճիւղ բանալ նաև Պարսից-ծոցում և յատուկ մարդ ուղարկելով գործակալութիւն հաստատեց Բէնդէր-Բուշիրում, ուր մնդուկով կէրօսին ուղարկում էր կամ ուղղակի Բաթումից ռուսական շոգենաւերով և կամ Բոմբէյի իր պահեստից հնդկական նաւերով։ Բացի դրանցից նա ամբողջ նաւաբեռներ ծախում էր Լօնդօնում Ծայրագոյն Արևելքի, չինական, եապօնական և այլ նաւահանգիստների համար։ Անդուկով առևտրի ամենափայլուն ժամանակը Բաթումում 1900—1904 տարիներին էին, երբ Մանթաշեանի Բաթումի գործարանները բուն Եւրոպայում կէրօսին և մեքենական իւղ արտահանելու համար՝ Մանթաշեան կապակցութիւններ հաստատեց ռուսական այլ ֆիրմաների (ինչպէս Նօբէլ, Կասպեան ընկ. և այլն) և եւրոպական առևտրական տների հետ, որով Անգլիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի և այլ եւրոպական հրապարակների վրա ևս սկսեց գործել ուրիշ առևտրական տների հետ միասին։

(Կը շարունակվի)

ԱԼ. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

✦ Այսօր, երեկ. ժ. $5^1/_2$-ին, Վանքի եկեղեցում Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ կատարվելու է հոգեհանգիստ Ընկերութեան մեծանուն բարերար Ա. Մանթաշեանի յիշատակին։ Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութեան կողմից Պետերբուրգ ուղարկված ցաւակցական հեռագրի բովանդակութիւնն է. «Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է անկեղծ ցաւակցութիւն Ընկերութեան պատուաւոր անդամ և մայրենի բեմի համոզված բարերարի՝ Ալ. Մանթաշեանի մահվան առիթով»։ Ընկերութեան վարչութիւնը որոշել է Ա. Մանթաշեանի դագաղի վրա դնել թարմ ծաղիկներից մի պսակ։

✦ Ալ. Մանթաշեանի մահը, բնականաբար, մեծ հետաքրքրութիւն պէտք է առաջ բերէր այն կողմից, թէ հանգուցեալը ինչ կտակ ունի արած։ Անշուշտ, հասարակութեան հետաքրքրողը կտակի՝ հասարակական կամ բարեգործական մասն է։ Ի նկատի ունենալով, որ հանգուցեալը իր կենդանութեան ժամանակ մի քանի ծրագիրներ էր յղանում և հասարակական զանազան գործիչների հետ ունեցած խօսակցութեան մէջ իղձեր էր յայտնում, ենթադրվում է, բնականաբար, որ նա մի խոշոր գումար յատկացրած կը լինի բարեգործական նպատակների համար։ Սակայն տեղական մի քանի լրագիրներ և մանաւանդ «Закавказье» և «Закавк. Рѣчь» թերթերը, առանց սպասելու որ կտակի խսկութիւնը յայտնվի և նրա բովանդակութիւնը իմացվի—մի բան, որ կարող է տեղի ունենալ, երբ Պետերբուրգից Թիֆլիս հասնեն հանգուցեալի որդիները և կտակակատար Դ. Խարազեանը —սկսել են զանազան սենսացիօն լուրեր տպել։ Բոլոր այդ լուրերը ենթադրական են և կտակի իսկական բովանդակութիւնը դեռ ոչ ոքի յայտնի չէ, նոյն իսկ Մանթաշեանի Թիֆլիսի առևտրական տան։ Այդ պատճառով էլ մենք հարկ չենք տեսնում հաղորդել այն ենթադրական տեղեկութիւնները, որոնք կրում են միայն «առէ-կօսէների» բնաւորութիւն։

✦ Ալ. Մանթաշեանի յուղարկաւորութիւնը և թաղումը, ինչպէս արդէն հաստատապէս որոշված է, տեղի կունենայ Թիֆլիսում շաբաթ օր, ապրիլ 30-ին։ Մարմինը երէկ առաւօտեան հասել էր Մօսկվա։

✦ Բագուի հայ հասարակութիւնը և Մանթաշեան առևտրական տան ծառայողները և այլ առևտրական հաստատութիւններ որոշել են գնալ Բալաջարի կայարանը, երբ մարմինը կը հասնի այնտեղ, և դագաղի վրա հոգեհանգիստ կատարել տալ։

✦ Ալէքսանդրիայից (Եգիպտոս) հեռագրում են. «Տեղիս հայ հասարակութիւնը Մանթաշեան գերդաստանին ներկայացնում է իր խորապէս զգացված վշտակցութիւնը և միանում է բարեգործի մահվամբ առաջացած ազգային սուգին։ Արթին Բէյիգեան».

✦ Պարիզից, հայ գրող Արշակ Չօպանեան հեռագրով իր «անկեղծ ցաւակցութիւնն է յայտնում Մանթաշեան ընտանիքին»։

✦ Եփրեմ եպիսկոպոսը ստացել է Նոր-Նախիջևանից հետևեալ հեռագիրը.

«Նոր-Նախիջևանի Հայոց Աղքատախնամ Եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը անկեղծօրէն ողբալով փառաւոր բարեգործ, յայտնի մեկենաս և ազգի անձնուէր զաւակ Ալէքսանդր Մանթաշեանի մահը՝ խնդրում է ձեր սրբազնութիւնից արտայայտել հանգուցեալի հարազատներին իր խորին ցաւակցութեան զգացումները ազգին հասած վշտի պատճառով։ Նախագահ՝ Սալտիկեան։ Քարտուղար՝ Բողդանեան»։

✦ Բագւում ապրիլ 21-ին ս. Գրիգոր եկեղեցում կատարվել է հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Մանթաշեանի յիշատակին։ Ներկայ են եղել նաև օտարազգի շատ ներկայացուցիչներ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 ապրիլի

Մօսկվա.—«Սպիտակ ծաղկի» տօնին ձեռք բերվեց 65,834 րուբլի։

—

Պետերբուրգ.—Դումայի 50 անդամներ դիմեցին նախագահին մի յայտարարութեամբ՝ ազատ մուտքի թոյլտուութիւն տալ ժուռնալիստ Սոեմբոյին, որ Գոլոլոբովին զրպարտելու համար դատապարտված է 6 ամսով բանտարկութեան։

Պետական Խորհուրդը դռնփակ նիստում Դումայի խմբագրութեամբ ընդունեց 1911 թ. նորակոչ զինուորացուների թիւը աւելացնող օրինագիծը։

—

Պետերբուրգ.—Սենատն անհետևանք թողեց Բուտուրլինի թունաւորման գործի առիթով դատապարտված դը Լասիի և բժիշկ Պանչէնկօյի վճռաբեկ բողոքագիրը։

—

Խարբին.—Ժողով. լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեամբ Մանջուրիայի բոլոր ստորին և միջնակարգ դպրոցներում մտցվում է մարմնամարզութեան, զինուորական կազմի և հրացան գործածելու պարտադիր դասաւանդում։ Իշխանութեանը պատուիրագրված է դպրոցներին հայթայթել թեթև տեսակի հրացաններ և հրաւիրել զինուորական հրահանգիչներ։

—

Տօկիօ.—Ֆորմօզա կղզում ժանտախտով հիւանդացել են 129 մարդ։

—

Բէլգրադ.—Սկուպշչինային ներկայացվեց մի օրինագիծ՝ նշանակելու գահաժառանգ Ալէքսանդրին 120,000 ֆ., արքայորդի Գէօրգիին 60,000 ֆ., թագուհի Հեղինէին 60,000 ֆրանկ տարին։

—

Բուդապեշտ.—Վախճանվեց առևտրի մինիստր Իէրօնիմին։

—

Լօնդօն.—Լլօյդ-Ջօրջը պալատին ներկայացրեց մի օրինագիծ բանւորների ապահովագրութեան մասին։ Ապահովագրվողների թիւը հաշված է 14.700,000 Կառավարութիւնը առաջարկում է է աջակցել տեղական հաստատութիւններին թոքախտաւորների համար սանատօրիաներ բանալու գործում և յատկացնում է միանուագ $1^1/_2$ միլիօն ֆունտ։ Օրինագիծն իր ույժի մէջ է մտնելու 1912 թ. մայիսի 1-ին։ Նոյն թւին պետութիւնը ապահովագրութեան վրա ծախսելու է 1.742,000, 1913 թ. 3.350,000, 1914 թ. 4.568,000 ֆունտ։ Գործազրկութեան դէպքում աշխատաւորին ապահովագրելը պարտադիր է։ Տէրերը մտցնում են $2^1/_2$ պէնս ամեն շաբաթ։ Օրինագիծն ընդունվեց բոլորի կողմից մեծ հաւանութեամբ և միաձայն։

—

Մէկսիկա.—Հարաւային ապստամբները համաձայնեցին խաղաղութիւն կնքելու պայմաններին։ Հիւսիսային ապստամբների պարագլուխ Մադէրօն պահանջում է Դիացից պաշտօնապէս յայտնել, թէ հրաժարվում է իր պաշտօնից։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 ապրիլի

Կ. Պօլիս.—Հրաժարական տուեց ֆինանսների մինիստր Ջաւիդը։

Գահաժառանգին Լօնդօն ուղեկցելու է Բրիւսէլում պաշտօնավարող դեսպան Համիդը։

—

Ցէտինիէ.—Տուրղութ-փաշայի գործողութիւնները Տուզի և Գօտի վրա միաժամանակ յարձակում գործելու մէջ՝ չաջողվեցին թիւրքերը մեծ կորուստներ ունեցան։ Էդհէմ-փաշան ենթարկվեց յարձակման Գօդելբիի մօտերը և յետ նահանջեց դէպի Գուսնիա։

—

Լօնդօն. — Համայնքների պալատ։ Գրէյը Դիլլօնի հարցին պատասխանեց, որ Անգլիան դիմեց Պարսկաստանին միջնորդելով Հարաւ-Արևմտեան Պարսկաստանում երկաթուղի կառուցանելու մասին։ Առայժմ նա չէ կարող բացատրութիւններ տալ ոչ միջնորդութեան բնագրի, ոչ Պարսկաստանի պատասխանի մասին։

—

Թէհրան.—Սանի-ուդ-Դովլէին սպանող վրացիներ Բերբերաշվիլին և Կվավիձէն քննութիւնից յետոյ ուղարկվեցին՝ Բագու դատարանին յանձնվելու։

ՄԱՐՕԿԿՕՅԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 ապրիլի

Բերլին.—«Կեօլն. Ցայտ.»-ի մէջ տըպված է մի հեռագիր. «Աւստրիան լիովին տեղեակ է Գերմանիայի՝ Մարօկկօյի նկատմամբ ունեցած հայեացքներին։ Երկու կառավարութիւնները ցանկութիւն չունեն նախօրօք ենթադրութիւններ անելու Մարօկկօյի մասին»։

—

Տանժէր.—Կազաբլանկի օժանդակիչ զօրքը առաջարկված է գնալ Ֆէզ և կապ հաստատել շէրիֆի զօրքերի հետ։ Ֆէզում հրահանգիչները զգում են ուտելիքի պակասութիւն։ Ֆրանսիական զօրամասը աջողութեամբ եկաւ Դեբդու և կը մնայ այնտեղ, գեկավարվելով նախկին հրահանգներով չը գնալ Մուլույից միւս կողմը։

—

Լօնդօն.—Համայնքների պալատում Կէյր Դարդին հարցրեց, եթէ Ֆէզը ազատվել է սուլթանի զօրքերի շնորհիւ, այլևս ինչ հարկ կայ, որ Ֆրանսիան միջամտում է։ Գրէյը պատասխանեց, որ Ֆէզում հանգիստ է, բայց քաղաքից դուրս տիրում է անիշխանութիւն. քաղաքը կտրված է, դրութիւնը վտանգաւոր է։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒԽՐԱՆԵԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋԻ ԲԱՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Մուխրանեան կամուրջի բացումը և օծումը կը կայանայ այսօր բարձրաստիճան պաշտօնական անձանց, բոլոր դաւանութիւնների հոգևորականութեան և հասարակական հաստատութիւնների ներկայացուցիչների, դումայի ձայնաւորների, պատուաւոր քաղաքացիների և քաղաքային ծառայողների ներկայութեամբ։

Կամուրջը կօծէ քաղաքային կրօնաւոր Ասատրիանի աւագ քահանան երկու քահանաների և մի սարկաւագի սպասաւորութեամբ։ Կերգէ քաղաքային տարրական դպրոցների երգիչների խումբը Կօլօտիլինի խմբապետութեամբ։

Մաղթանքի սկիզբն է ժամը $1^1/_2$-ին։ Մաղթանքից առաջ քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան կը յայտնէ կամուրջի կառուցման համառօտ պատմութիւնը և կարդացվէ ողջոյնի ճառ։

Հրաւիրվածները գնալու են Մուխրանեան փողոցի կողմից։ Այդ կողմում կանգնած կը լինեն մէշչանների ընկերութեան ներկայացուցիչները իրանց նշաններով և քաղ. դպրոցների աշակերտները։ Կամուրջը փակ կը լինի մի ժապաւէնով, որ կը կտրէ կոմսուհի Ե. Ա. Վօրօնցօվա-Դաշկօվան։ Երբ ժապաւէնը կը կտրվի, բոլոր հրաւիրվածները կը մտնեն կամուրջ։ Այդ պահին կը նուագէ զինուորական երաժշտախումբը։ Միւս կողմից առաջ կը գան համքարները իրանց դրօշակներով և զուռնայով։ Կամուրջը զարդարված կը լինի ծաղիկներով։ Երեկոյեան կը լինի հրավառութիւն։

Խատիսեանը կամուրջի բացման հանդէսին անձամբ հրաւիրել է կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվին և կոմսուհի Ելիզավէտա Անդրէևնային, Փոխարքայի երկու օգնականներին, զինուորական և քաղաքացիական նահանգապետին, Փոխարքայի դիւանապետին, Վրաստանի էկզարխին և այլն։ Բացի դրանից յատուկ հրաւիրաթղթերով հրաւիրված են 1000 անձեր։

ԹԱՐԱՍՕՎՆԵՐԻ ՆՈՒԷՐԸ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Էջմիածին, 19 ապրիլի

Ճեմարանի տեսուչ Բագրատ վարդապետը Մօսկվայից վերադառնալուց յետոյ դիմում է անում Թարասօվ եղբայրներին, որպէսզի նրանք համաձայնվեն ճեմարանի մի քանի կարիքները հոգալու համար 40,000 ր. նուիրաբերել։ Թարասօվ եղբայրները պաշտօնական մի գրութեամբ իրանց համաձայնութիւնն են յայտնել։ Այդ գումարով պէտք է շինվի մի առանձին շէնք մարանին կից, որը պէտք է ունենայ ֆիզիկական, քիմիական և բնագիտական ... զովածուների համար համապատասխան ... նեակներ և այդ առարկաները դասաւանդելու համար առանձին մի ... նկարչութեան դասարանի համար ... կու սենեակ, ճեմարանի գրադարանի համար այդ նոր շէնքը տեղափոխելու համար ... կու սենեակ. ապա մի մեծ դահլիճ ... նամարզութեան և դպրոցական այլ ... հանդէսների համար։ Այդ գումարի ... սով պէտք է գնվին բազմաթիւ՝ բնագիտական առարկաներին վերաբերեալ գործիքներ և ժողովածուներ։

Այս դէպքը գալիս է մի անգամ ևս ապացուցելու, թէ Բագրատ վարդապետը քան անհրաժեշտ մի ույժ է ճեմարանի ... մար և թէ ճեմարանը բարեկարգելու ցանկութիւնները, որոնք գոյութիւն ... մեր հասարակութեան մէջ, ինչպէս լաւ ... կերպով աստիճանաբար իրագործվում ... այժմ Բագրատ վարդապետի օրով։

Մանկավարժական մուզէյի հիմնարկութեամբ ճեմարանի լսարանական մասի ... բեկարգման հարցը առաջ քաշվեց, իսկ ... այս նոր նուիրաբերութեամբ դասարան... կան մասի բարեկարգումն է ուղիղ ճա... պարհի վրա դրվում։ Դ. Ց.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Օրդուբադի բաղ. դպրոցը

Ներքին-Ագուլիս, 15 ապրիլի

Անցեալ օրերը Օրդուբադի քաղաքային 4-դասեան դպրոցը այցելեց վերատեսուչ... Սպասվում էր շրջանային հոգաբարձու..., բայց Նախիջևանից եկած հեռագիրը ... ղորդեց, որ նա չէ գալու, այլ գալու է վե... րատեսուչը։

Ներկայ վերատեսուչը արեց մի շարք ... նկատողութիւններ. օրինակ՝

ա) Նկատեց բժշկին, որ պիտի գնէ ... բաթը մէկ անգամ այցելէ դպրոց՝ քննել ... երեխաներին, հետևելով մաքրութեան ... կազմելով պատշաճ արձանագրութիւն՝ ... միսը մէկ անգամ տեղեկութիւն տայ ... մասին վարչութեան։

բ) Նկատեց նոյնպէս Օրդուբադի քաղա... քային դպրոցի համար խաթաբալա դասա... տարազի մասին։ Խստիւ պատուիրեց, ... աշակերտները եկող սեպտեմբերից դպրո... ցական տարազով յաճախեն ուսումնարան... կիրառականայ այդ արդեօք։

Ահա երրորդ տարին է, որ լսում եմ, ... սեպտեմբերից տարազ է լինելու, գիտ... նաև, թէ ինչպիսի ջանքեր է թափում դպ... րոցի տեսուչ Գոմելաուրին՝ իրական... նելու այդ, բայց միշտ էլ մնում է ... սեպտեմբերին, գուցէ դեռ այդպէս շար... նակվի շատ սեպտեմբերներ։

Աշակերտութեան մօտ 90%-ը Թուրք ... են, աղքատ, ամեն հասկացողութիւն ... զուրկ և ոչ մի հնարաւորութիւն չունեն ... հոգ տանելու տարազի մասին, այն էլ այ... պէս, որպէս պատուիրվում է, և նոյնի... պատրաստ են երեխաներին դուրս բերել... մի քանի րուբլի թոշակը դժուարանալ... վճարել. իսկ դրանցից կան նաև սէիդների... որդիներ, որոնք ունեն իրանց պատմակա... հագուստը, որը ոչ մի դէպքում չեն փոխ...

Մօտ մի ամիս առաջ Օրդուբադի պլ... տաւը փակեց շրջանում եղած թուրքակ... մեր Տէր-Թոդիկեան դպրոցի տիպը ունեցող ... մադրասաները։

Թուրքերի մի մասը յուզվեց, բայց աւե... լի հասկացողները մի շատ համակրելի գործ ձեռնարկեցին։ Սկսել են հանգանակութիւն...

ՖԷԼԻԵՏՕՆ

ՀԱՄԱԼԻ ՄԱՍԼԱՀԱԹԸ*)

Պատուական իմ ախչիկ-պարոններ ու պարոններ.

Մէկն ու մէ գիւղոն ու կարթացած մարթիք հաստատում են, վուր մարթս բահամ է էկի մայիմունի ջնսեմէն։

Էս էրկու արարածներու կազմի ու ոսկրներու նմանութիւնը դէնը կենայ, էստու վրայ չէ խօսկս. ամա օրթում կ'ուտիմ, վուր աթմարթին զուրթ վուր մայիմունի խասիաթ ունէ։

Աւտալու է, թէ չէ ասածս, դուք էլ լաւ գիդիք։

Ինչ օրինակ գ'ուզիք, վի կանինք։

Մէկը մէ նուր բան հաքաւ, մէկէլ էքսը տասը դուս գու քայ էն հաքուստով. մէկը մէ բան արաւ, մէկէլ էքսը հարուրը նրա պէս կու կատարէ։

Ջեր վուր մատնիքը, օղիրը, դօշի քօրգնիրն ու ձէծկվիքը շատ հնուց մայիմունութին է ու կայ. էն հերիք չէր, վի կալաւ մէ ախչիկ ու, իր մուրազին չուստ հասնելու համա, օսկէ ձէծկվին աբշին ու կէս էրգէնացուց, ներքի ծէրին մէգայլիօն կպցուց ու էն ձէծկվով դուս ու տուն է անում ու քուչա-քուչա ման գալի. էնէնց վուր քանի նազանի ախչիկ-պարունս վուտը փոխում է, էն մէդայլիօնն էլ, կ'օսիք էրեխայ ըլի ճլորտումը նստած, խան դէսն է առաչ ննգնում, խան դէնը հիդ ննգնում։

Աբա-հա, մօդնի բան ու միր քաղաքը, էլ ախչիկ չմնաց, օվոր սփիթ ունէ ու խուրը չէ վիքը անում, վուր էտ ձէծկվին իր համա էլ չշինիլ տայ, էնդով չզուքվի ու դիփունի մօդ էտէնց չէրևայ։

Էլ մէ նմուտ խջալաթ չին քաշում էտ մօդնի ախչիկ-պարոնները, թէ ինչ ամութ բան ին կատարում։

Հեռու չիմ գնում, 'ես իմ նրանց մագիէր ամանչում։

Շատը նրանցմէն չի էլ գիդի, թէ ինչ է անում. ինչ արած, մօդա է։

Ելի, փառք Աստծու, էտ մօդէն կամացկամաց վիրանում է. ուժիկ ունիմ, վուր յօրէսի դէնը թամամ վիրանայ։

Փիշը վի քաշելու ու կօխտա բաշմըկնիրը եա բատինկէքը շանց տալու վրայ խօմ շատ իմ խօսի *), էլ չաժէ նուր մէկանց ձիր գլուխը ցաւ տամ ու ձիզ ջանդա բէզար անիմ։

Էնդումէն դէսը տասը տարի աւել է անց կացի, ամա շատիրը ջեր էլ էտ սովորութինը չին մտէն գցի. էրեսը դէնը, մէ բան էլ աւելցրել ին հիմի։

Մէ կրընգնիր ին շինիլ տվի բատինկէրու ու բաշմըկներու տակ, մէ կրընգնիր, վուր, Սարքիսի լիզվով ասիմ, 'ես դաւի չունիմ։ Վաղուցվան չաթուքեանները յափշէքնիրը տեսիլ իք. էրկու էն էն զագա կրընգնիր իմ ասում, աւատացէք ինձ*)։

Էս էլ մինձ մօդա է հիմի, մինձ մայմունութին։

Քանի էս հանգի կրընգներաւուր ախչիկ իմ տեսնում, խիլքս իմ Սարքիսին է միտս գալի **)։

Գնանք, անց կենանք։

Էս մօտիկ ժուգը, մէ օր փքրոտ գնում էի բուլվարի վրայ. մէկ էլ տեսնիմ մէ սիրուն ախչիկ շխշխկուցով ղօղօչ-ղօղօչ գալիս է դէմուդէմս։ Տեսաւ թէ նա չէ նա ինձ, լիզուն հանից ու անց կացաւ։

Մնացի սառած։

Էս ինչ բան էր. դժվիլ է, թէ ինչ է պատահի. 'ես նրան ինչ գէթ իմ արի, վուր վրէս լիզուն է հանում։

Ինչրու սրա ջուղաբը կու գթնէի, մէ ուրիշ սիրուն ախչիկ ռաստ էկաւ. նա էլ էնէնց։

Տէր ողորմած Աստուծ, ինչ է պատահի սրանցը. շուրիրս կ'ուլի կարքի չէ, ասի մտկումս ու ջեր էլի հագուստս տնտղում էի, վուր վրայ 'երիքը, նրանց վրայ սիրունը, մէ ջէհէլ տղի հիդ խօսելով առչիվս անց կացաւ ու նա էլ լիզուն հանից ու պռօշներուն քսից։

Սհ, սհ, այ, թուրմէ բանն ինչումն է։

Էտէնց ինչրի բուլվարի վերջը հասայ ու յիդ եկայ, ճամփին, քիչը վուր ասիմ, մէ տաս-տասէրկու մօդնի հաքած ախչկերք լիզուն հանեցին ու պռօշներուն քսեցին, վուր պռօշնիրը լաւ պլպըլայ ու տղամարթկերանցը գժվեցնին։

Վայ, ձիր տունը շինէ Աստուծ. էս ինչ մօդա է ու մայիմունութին։

Ելի փառք Աստըծու, դիփունքը նրանց նման չին ու օրինակելի վարք ու բարքով իրանց գուրծի ին ու փէշակի։

Նրանց գովքը վունցոր վաղ իմ տվի *), էնէնց դահա աւելի հիմի իմ տալի. ապրին ու զօրանան, վուր իրանց ասկին ու խալխին պէտկ գան։

Գանք էլի միր նազ ու նազանի ախչիկպարններու մօդ։

Ո՞վ չի գիդի, վուր ախչիկը տղի համա է ստեղծած ու տղէն ախչըկայ համա։

Մէկ մէկու քաշում ին, վունցոր անդամանթը փօլադին։

Վո՞ւրն է նրանցմէն անդամանթը, վո՞ւրը փօլադը. հալբաթտա վուր ախչիկն է անդամանթը։

Ախչիկն ուզից, գնաց տղի բանը. յաւիտենական ճուրտ դառաւ նրանը։

Ախչիկը չուզէց, ջուրն էկիլ է ու տաբէլ է տղի գլուխը։

Փռանցուզի անզագա է՝ կնիկարմատն ուզում է,—Աստուծ է ուզում (Femme veut, Dieu veut), ասած է։

Մէ օր կէր միր Հայու ախչիկը ձլէւ էր համարցակվում տղամարթու էրեսին քուչի դռան ճախնէմէն թամաշա անի, ուր մնաց, վուր հիդը խօսի ու մասլահաթ անէ. ամա 'եփոր լուսաւորութինը փավեցաւ միր քախկումն ու հիդն ու հիդը առաչ էկաւ կլուբնիրը, տէատրնիրը, տանցաւատը, ախչկերքը կցեցին համարցակ խօսիլ տղերանց հիդ ու իրանց համա սաղ կէնքի ննգեր ճարելու։

Էս ազատութենէմէն շատ բանիր դուս էկաւ՝ շատ ուրախութին, շատ բախտաւորութին, շատ «Սկէտինգ Րինգ». ամա շատ էլ տխրութին, մայիմունութին ու բէբախտութին։ Ինչ արած, լաւը առանց վատի չէ ըլում ու վատը առանց լաւի. էտէնց է ստեղծած աշխարքը։

Ամա մինձ մայիմունութին ու բէբախտութին թէ գուզիք Կարմիր Օթախն է, վուր մարթու մազիրը բիզ բիզ է ըլում. հալա, փառք Աստուծու, ասում ին, վուր սուտ է, էտ հանգի բան չկայ էստի։

Էնդուր էլ էն գլխէն 'ես չէի աւտում էտուրը. միր քաղաքն ու «Կարմիր Օթախ», վո՞նց կուլի։

Անառակութենի տնիր էստի—քանի գուզիք, ամա «Կարմիր Օթախ», պա՜, պա՜, պա՜... գուշմնի խօսկ է. ի՛նչ սուտ ասի... կու մօգօնին։

Մախլաս. 'ես իմ ձին քշիմ։

Մայիմունութենի վրայ էի խօսում, էլի մայիմունութին ասիմ։

Ամա մէ մայիմունութին, մէ մայիմունութին, վուր հատը չունէ։

Ասինք մէկը մեռաւ, ճամփու են գցում նրան էն կէնքը, վուրդանց, ինչ աշխարքը ստեղծվիլ է ու կայ, ջեր օչովէն օչով չէ յիդ էկի։ Ամա վո՞նց ին ճամփու դնում. կ'օսիք՝ հարսնիք է դըրուստ։ Դիփունի վրա վաղ՝ ջեր ռուսերէն ու հայերէն հինգ, վից պուըլիկացիէք գազէթներում, վուր, մայիմունութենում, մէկը մէկէլի վրայ աւել է։

Իժում գաս, աղա ջան, թամաշա անիս՝ ինչ ամփովաննիր, ինչ զուքած ձիանիր, բոլէ թայիգուլնիրը գլխներին, ինչ ծաղիկնիր ու վէնօկնիր, վուրն ասիմ. կ'օսիս մինիստրը ըլին թաղում։

Հարուստի համա անում ին էտունք, իբանցը հալալ, ախպէր. բաս վո՞նց անին, վուր մեռլի թողած հարըստութենով դի...

*) Համալը իր ներկայ ֆէլիէտօնական գրուածքում, կտակի ձևով կանգ առնելով կեանքի թիւր երևոյթների վրա, վերջը դնում է մի դրական առաջարկ՝ հիմնել «Վարք ու Բարքի մի հայկական ընկերութիւն»։ Ցանկալի էր լսել կարծիքներ այն անձերի կողմից, որոնք իրագործելի են համարում այդպիսի մի ընկերութիւն կամ նրան փոխարինող մի ուրիշ հաստատութիւն։ Խմբ.

*) Տես «Մշակ» 1900 թ., յունվարի 8, № 3։

*) Խաթաբալա կատակերգութիւն, երես 90։

**) Նոյն կատակերգութեան երես 96։

*) «Մշակ» 1900 թ. յունվարի 8, № 3։

անել Օրդուբաթում ռուս-թուրքական միջնակարգ դպրոց բաց անելու։

Հանգամանքը շարունակվում է։ Ժամանակին մանրամասնութիւններ կը տանք։ Իսկ առ այժմ աջողութիւն ենք ցանկանում մեր հարևաններին սկսած օրինակելի գործին։

Արշալույս Տէր-Յովհաննեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Երէկ, Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնայի անուանակոչութեան օրը զինուորական տաճարում կատարվեց գոհաբանական մաղթանք բարձրաստիճան պաշտօնական անձանց ներկայութեամբ։ Մաղթանքներ կատարվեցին նաև բոլոր ազգութիւնների եկեղեցիներում և աղօթատըներում։ Մինչև կէս օր խանութները փակ էին, իսկ կրթական հաստատութիւններում, հասարակական հիմնարկութիւններում, և բանկերում պարապմունքներ չը կային։ Քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով։

— Կովկասի Փոխարքան հաստատեց իր խորհրդի այն վճիռը, որի համաձայն Թիֆլիսի դատաստանական պալատին են յանձնվում Ղազախի գաւառապետի պաշտօնակատար Րէուտը 403-րդ և 457-րդ յօդ. մեղադրանքներով, և Ղազախի բանտապետ Աքսէնովը միևնոյն յօդուածների մեղադրանքներով։ («Кавк.»)

— Մենք հաղորդեցինք, Ենիկոլոփեանի թողած 30,000 րուբլու մասին յօգուտ կովկասեան ապագայ համալսարանի։ Այժմ հանգուցեալի ազգականներից մինը տեղեկացնում է քաղաքային վարչութեան, որ 30,000 րուբլին իբրև մշտական աւանդ դրված է պետական բանկում և որ արդէն երկու տարի է նրա տոկոսիքով ուսանողներ են ուղարկվում բարձր կրթական հաստատութիւնները կովկասեան ուսումն. շրջանի հոգաբարձուի հաստատմամբ և հանգուցեալի այրիի ընտրութեամբ։ Վերջինիս մահից յետոյ թոշակների հարցը տնօրինելու է հոգաբարձուն և ոչ թէ քաղ. վարչութիւնը։ Ընդամէնը յայտնի դարձաւ, որ երբ Թիֆլիսում կը բացվի համալսարան, ուսանողները կուսանեն այդտեղ։

— Հանգուցեալ Ա. Մելիք Այվազեանի Դրամատիկական Ընկերութեան կտակած 5,000 ր., որի տոկոսները պէտք է մրցանակ տրվին թատերական ինքնուրոյն պիէսաների համար, արդէն համաձայն կտակի Դրամատիկական Ընկերութեան անունով դրված է պետական բանկի գրասենեակում իբրև մշտական պահեստ, և վարչութիւնը ստացել է վերոյիշեալ գումարի անդորրագիրը։

— Այսօր Մուխրանեան կամուրջի բացումը նշանակված է ցերեկվայ ժամը 2-ին։

— Երկուշաբթի օրից էլեքտրաքարշի վարչութիւնը կը ձեռնարկէ Մուխրանեան գծի կառուցման աշխատանքներին։

— Այսօր Թիֆլիսի առևտրական բանկի բաժնետէրերի ընդհանուր ժողովն է ցերեկով։

— Թիֆլիսի ոստիկանապետը դարձեալ պատուիրել է պրիստաւների միջոցով ոստիկանական պաշտօնեաներին քաղաքավարի վարվել հասարակութեան հետ։

— Կովկասեան Թաշնապահութեան ընկերութիւնը 100 րուբլի նպաստ ստացաւ երկրագործական վարչութիւնից։

— Մեզ խնդրում են տպել. «Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան օգտին Արտիստական Ընկերութեան այգում կայացած ապրիլի 12-ի զբօսանքից մուտք եղել է 1334 ր. 10 կ., ծախս՝ 483 ր. 60 կոպ., մնում է զուտ արդիւնք 850 ր. 50 կոպ.։ Ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը Թիֆլիսի վաճառականութեան, որ նպաստեց ամերիկական բազարին թէ իրեր նուիրելով և թէ փողով, և նաև բոլոր այն տիկիններին և պարոններին, որոնք սիրայօժար աշխատեցին նպաստել զբօսանքի աջողութեան»։

— Այսօր, ժամը 12-ին, Գայիանեան դպրոցի դահլիճում նշանակված է Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու ծխականների տարեկան ընդհանուր ժողովը։

— Այսօր Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը տեղի կունենայ օպերային ներկայացում ռուսաց երաժշտասէրների խմբի ըեժիսոր Կուզավօվի բեմական գործունէութեան 15-ամեակի առիթով։

— Վաղը Ժողովրդական Տանը հայ թատերասէրները կը խաղան «Սկապէնի աբարքները» կոմէդիան յօգուտ թատերասէր Գ. Փիրումեանի։

— Այսօր Արքունական թատրոնում ռուսերէն ներկայացումներից մինը կը լինի ցերեկով՝ երեխաների համար։

— Հալաբարի պօստային բաժանմունքի մէջ սահմանվեց նաև հեռագիրների ընդունելութիւն։

— Մայիսի 8-ին Թիֆլիսի երաժշտական դպրոցի շինութեան մէջ Աստախօվան կը կարդայ դասախօսութիւն բանաստեղծ Բեօրնսօնի մասին յօգուտ Մօսկվայի համալսարանի աղքատ ուսանողների։

— Այսօր Ժողովրդական Տանը ցերեկով տեղի կունենայ Ժողովրդական Համալսարանի Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը նոր կենտրոնական վարչութիւն ընտրելու համար։

— Ապրիլի 22-ին, 18 տարեկան Միխայիլ Ռոմանչէնկօն ծանր կերպով վիրաւորեց ուսուցիչ՝ նուխեցի Աւետիս Տէր-Ցակոբեանին, սրա բնակարանում՝ Միքայէլեան փողոց, տուն № 97։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ.ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ախալքալաք, 15 ապրիլի

Ամսիս 13-ին Վէլօսիպէդիստների ակումբում կայացաւ օր. Սիրանոյշ Աստվծեանի կօնցէրտը։ Շնորհալի երգչուհին աջողութեամբ երգեց Չայկօվսկիի «Пиковая Дама»-ից «Ахъ истомилась», «Я ли въ полѣ, да не травушка была», Գլինկի «Не о томъ скорблю подруженки», «Жизнь за Царя»-ից «Ночь», այնուհետև տիկ. Սարուբայի հետ միասին Չայկօվսկիի «Пиковая Дама»-ից «Ужъ вечеръ»։ Տիկ. Լիւսէկ-գարսկայան և օր. Հախումեանը միասին դաշնամուրի վրա նուագեցին Կէտէրերի «Вальсъ цвѣтовъ». օր. Հախումեանը առանձին՝ Մօցարտի «Կօնցէրտը»։ Սարուբան երգեց «Я влюблена въ глаза одни»։ Կօնցէրտը հանդիսականների վրա թողեց հաճելի տպաւորութիւն։ Ծափահարութիւնների տակ թէ յարգելի երգչուհին և թէ միւսները մի քանի անգամ ստիպված էին բեմ դուրս գալ և ծրագրից դուրս երգել ու նուագել։ Չը նայած կօնցէրտի յայտարարութիւնները ուշ լոյս տեսան, այդ օրը ճաշին, այնուամենայնիւ, յարգողների մի պատկառելի թիւ էր համախմբված այդ օրը։ Մուտքը բաւարար էր. զուտ արդիւնք մնաց մօտ 280 ր.։ Ինչպէս լսում ենք, օր. Աստվծեանը մտադիր է կրկին Մօսկվա վերադառնալ և կօնսերվատորիայում շարունակել իր թերի մնացած երաժշտական գիտութիւնը։ Ի վերջոյ պէտք է ասել, որ օր. Ս. Աստվծեանը առաջին անգամը չէ, ինչ բեմ է բարձրանում համարձակօրէն և վայելում հասարակութեան համակրութիւնը։ Աւելացնենք նաև, որ ռուս և հրէայ հանդիսականների մէջ հայերը փոքրամասնութիւն էին կազմում։ Ցանկալի էր, որ օր. Աստվծեանը երգէր նաև հայկական եղանակներից. գուցէ այդ հանգամանքը գրաւէր աւելի շատ հայեր։

Գահ

փունին չարմըցնին։ Ամա մէ ուրիշ մեռլի համա, վուր էնղաղա հարստութենէ մէկն տանէն, եա քանէն մէկն էլ չէ թողի, էլի են դանգ ու դվալը. էս ինչ է, թէ մայիմունութին չէ, մինձ մայիմունութին։

Ցափ խղճերու վրայ ու ախկատներու վրայ չիմ ասում։ Նրանք ինչ սև քար ունին, վուր ինչով արմըցնին խալխին. աւտաս գերզմնաքարին էլ չարժանանան մեղաց պատուհանիրը։

Աղքատներուն թողինք, էլի գանք մէկէլներու մօղ։

Օրինակ ասինք։

Փլան կնիկը սրտի դառը կակիծով յայտնում է իր անչափ սիրած թանգագին աւմուսնու մահը, և այլն։

Ո՞վ չի գիտի, վուր մեռած մարթուն կնիկը խիստ էր սիրում. ամա պարծենալու ինչ վուխտն է։

Հէնց էտ խօսկիրն ասող մէ ուրիշ կնիկ կ'ուլի սրտումը շատ էլ ուրախ է, վուր մարթումէն ձլիվ մէ ազատվեցաւ. բաս ո՞ւմն է խափում իր պարծանքով։

Դիփ ստութին ու ղլըբութին։

Ամա դուք մայիմունութինը տեսէք թէ ո՞ւր է գնում ու ինչիր չէ անիլ տալի մարթու։

Էլի մախլաս։

Էս ղադա վուր մայիմունութին կայ միր մէջը. եարաբ ինչ ճար կայ միր գլխին։

Էս վուր կանենամ ու իմ ձեռին ըլի, օխտը մահացու միւկին էս սահաթիս կու աւելցնիմ՝ Կապիկութեամբ և մասամբք նորին։

Չունքի աւելցնիլ է ու աւելցնիլ, բարեմց մէկն էլ ասիմ, վուր ինձ խիստ է նիղացնում։

Էտ հաշա ուտիլն է, թէ խօսկի, թէ ձեռացագրի, վունցոր Արութին Ջիմջիմովն արաւ Պէպօի մէջ. էնչախը օխտը մահացու միւկը կու դառնայ ինը ու դուս գայ էսէնց՝

«Այլև մեղայ ինիցս յանցանօք՝ մահացու մեղօք. Հպարտութեամբ՝ և մասամբք նորին. Նախանձու՝ և մասամբք նորին. Բարկութեամբ՝ և մասամբք նորին. Ծուլութեամբ՝ և մասամբք նորին. Ագահութեամբ՝ և մասամբք նորին. Երկրամոլութեամբ՝ և մասամբք նորին. Բղջախոհութեամբ՝ և մասամբք նորին. Ուրացութեամբ՝ և մասամբք նորին. Կապիկութեամբ՝ և մասամբք նորին, մեղայ Աստծոյ»։

Վա՛յ վուր մինձ պասն անց կացաւ։ Հաջաթ չէ, էկող տարութին պէտք գու քայ։ Թէ խօսկով չասեցնիլ տվին, մտկերներումդ մախնց կու անց կենայ ու Աստուծ կու իմանայ, մի վախենաք։

Դիփունի վրայ լաւն էն կ'ուլի, վուր մէ ննգրութին կազմվէր՝ «Վարք ու Բարքի Հայոց Ընկերութիւն» անումով։

Թէ ասածս հաւնում էք, մօդ էլէք, չէ թէ մենակ տղամարթիք, կնիկարմատներուն էլ խնթրեցէք, վուր շնուրհ բերին։ Առանց կնիկարմատի վունչին բան լաղաթ չունէ։

Խօսեցէք, կանոնդրութին կազմեցէք, հաստատիլ տվէք ու իժում աբա-հա՛, աշխատեցէք, քանի կանաք։

Համալ

21 ապրիլի, 1911 թ., Թիֆլիզ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երևան, 18 ապրիլի

Երևանի փոխ-թեմակալ Խորէն եպիսկոպոսի անձնական ջանքերը դպրոցական գործը ըստ կարելոյն լաւ հիմքերի վրա դնելու, ուսուցչական համագումարներ կազմակերպելու վերաբերեալ՝ ամենայն համակրութեան արժանի են։ Իւրաքանչիւր ուսուցչական համագումար մի նոր մխիթարական շեշտ է մտցնում գաւ. ուսուցիչներիս տաղտուկ, ծանր կեանքի մէջ։ Վերոյիշեալ ջանքերի հետևանք էին նաև այն յարմարութիւնները և դիւրութիւնները, որ սրբազանը դրել էր գաւառական ուսուցիչներիս տրամադրութեան տակ։ Առանց այդ յարմարութիւնների մեզանից շատերը անկասկած չէին կարող աշխատակցել համագումարի նիստերին և հնարաւորութեան չափ գործնական դարձնել այն։ Բարոյական պարտք ենք համարում սրանով յայտնել մեր սրտագին շնորհակալիքը թեմ. իշխանութեան՝ յանձին Խորէն եպիսկոպոսի և կարգադրիչ Ն. Հայրապետեանի։

Ի դիմաց 14 գաւ. ուսուցիչների՝

Լ. Պետրոսեան

ՄԻ ԲԱՆԱԿՌԻՒԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պ. Գր. Ջալալուշեանի և պ. Կ. Կուսիկեանի միջև ծագած բանակռուին հետաքրքրութեամբ էինք հետևում։

Որ Լազարեանները, Մանթաշեանը, Գոգոյեանը, Ղուկասեանը, Ժամհարեանները և այլք նշանաւոր բարեգործ են ու իրանց ազգին բաւականաչափ բարիք են արել՝ դա անկասկած է. բայց որ դրանց անունները ամեն մի հայ պէտք է՝ որպէս ազգային բարերարների՝ «Հայր մեր»-ից յետոյ ուսուցանէ իր զաւակներին՝ սա ես համարում եմ տարօրինակ ծայրայեղութիւն։

Ըստ էութեան և պ. Ջալալուշեան և պ. Կուսիկեան հարցին մօտենում են ուղիղ, երկուսի մէջ էլ սկզբունքային տարաձայնութիւն չը կայ։ Հայ հարուստը, հայ մեծատունը պարտաւոր է ունեցածից իր ազգին բաժին հանել. նա պարտաւոր է չը բաւականանալ մինչև որկոր ապահովեցնելով իր արենակից զաւակին, այլ և պարտական է մտածել իր ազգակից եղբայրների մասին։ Եւ եթէ սակաւաթիւներն են արձագանք տալիս սրան, սա ոչ թէ պէտք է համարել աստուածային մի գործ, որին և առիթ տայ աղօթքի նիւթ դարձնել նրանց անունը, այլ հասարակական խոշոր գործ և քաղաքացիական ու ազգայնական պարտականութիւնն իրագործող յարգանքի ու խրախուսանքի արժանի մի երևոյթ։

Եւ իսկապէս՝ եթէ կարելի էր XIX դարի սկզբին, խաւարի, ստրկութեան, հասարակական ինքնագիտակցութեան զարգացման սահմանափակ շրջանում, երկինք հասցնել Լազարեաններին իրանց խոշոր բարերարութեան համար՝ չէ նշանակում, թէ նոյն մասշտաբով պիտի մօտենալ նաև XX դարում։ Մանաւանդ երբ մեր հարևանների մէջ ամեն մի քայլափոխում տեղի են ունենում հարիւր հազարների բարեգործութիւններ, և մամուլը միայն արձանագրում է։ Ահա տեսէք՝ մի անձնաւորութիւն տալիս է 225,000 րուբլի Մօսկվայի Շանեավսկիի համալսարանին և անյայտ մնում. մի ուրիշը 50,000 րուբլով կամենում է շինել աստղաբաշխութեան դիտարան ու դարձեալ անյայտ. մի Շախօվ տարեկան 100,000 չափ բարեգործութիւն է անում, յաճախ այնպիսի նպատակով՝ ինչպիսին ուսանողների ուսման վճարն է, որը միայն չէ և անհետ կլանում է 10 կամ 15 հազարներով. և Շախօվը սովորական մի անհատ է՝ գրված ռուս ընթերցող հասարակութեան սրտում. դեռ չեմ խօսում Սալդօվնիկօվի և Սալդատենկօվի մասին, որոնք տասնեակ միլիոններ են կտակել։

Սակայն տեսէք ի՛նչ սարսափելի աղմուկ հանեց Ալ. Ժամհարեանի կտակը մեր մէջ. դա էլ խոշոր գործ է, բայց միաժամանակ իրանց քաղաքացիական պարտականութեան լոկ իրագործումն է։ Չէ կարելի տարիներ շարունակ լինել հասարակութեան և ազգի անդամ, վայելել այդ ազգի իրաւունքները և չը զգալ ամենաչնչին պարտականութիւն դէպի ազգը և հասարակութիւնը։ Այժմ մթնոլորտում հասարակական գործունէութիւնն այնպիսի զարգացման է հասել, որ ընդհակառակը տարօրինակ երևոյթ է թւում, երբ հարուստը մեռնում է ու բաժին չէ հանում իր ազգին։

Վարչական իրաւունքի (административное право) մէջ էլ շօշափվում է այդ խնդիրը։ Ցայտնի է, որ այժմ թէ պետութիւնից և թէ տեղական ինքնավար մարմիններից պահանջվում է հասարակական ծառայութիւն—հիմնել միջնորդող գրասենեակներ, աշխատանքի տներ, գիշերային ապաստարաններ, հիւանդանոցներ, ամբուլատորիաներ և այլն—սա համարվում է պետութեան և տեղական ինքնավարութիւնների պարտականութիւնը. սակայն չկ՛ որ չը կայ պարտականութիւն առանց իրաւունքի. ապա ո՞ւմ իրաւունքն է դալ և պահանջել, որ իրան պատսպարեն։ Չէ՞ որ իսկապէս անկեալը, անգործը, տնանկը, հիւանդն այդպիսի իրաւունքից զուրկ են. չէ՞ որ եթէ նրանց բացասեն, ոչ ոք նրանց պաշտպանել դատարանի առջև չէ կարող, եթէ ոչ միայն հասարակական կարծիքը։ Ներկայիս խնդիրը լուծվում է նրանով, թէ հասարակութեան անօգնական և անկար անձինք իրաւատէր են պահանջելու, որ իրանց երեսն ի վայր ձգած չը թողնեն ինքնավար մարմինները։

Այնպէս էլ ամեն մի ազգ, ինչպէս և հայ ազգը, իրաւատէր է պահանջել իր մեծատուններից ու ամեն անհատից բարեխիղճ լինել ու կատարել իր հասարակական պարտականութիւնները։ Ազգն ունի իր պարտականութիւնը դէպի անհատը, բայց անհատն եւս ունի իր պարտաւորութիւնը դէպի ազգը։

Ի վերջոյ չեմ կարող չը խոստովանել, որ պ. Ջալալուշեանից չէինք սպասում գրչավաճառութեան կամ ոսկու առջև խոնարհվելու մէջ մեղադրել մի անձի, որը Մօսկվայի պէս տեղում վարժապետի փշոտ և արհամարհված ուղին է իրան ասպարէզ ընտրել և օրն ի բուն իր լեարդերն ու թոքերն է մաշում այնպիսի պայմաններում, երբ ներկայումս ռուսական նման հիմնարկութիւնների մէջ ծառայելը տաժանակիր աշխատանք է դարձել։ Գրչավաճառութեան ընդունակը և հայ աղաների փէշերի տակ թագնվողը Մօսկվայում ուսուցչական պաշտօն չի ստանձնի, այլ աւելի տաքուկ պաշտօն, և այն՝ շատ հեշտութեամբ, քանի որ նրանից գիտութեամբ շատ ստորները ու անընդունակները զանազան ճանապարհներով տարեկան տասնեակ հազարներ են աշխատում ու պատրաստվում հայ մեծատուների շարքն անցնել։

Եթէ ճեմարանում ուսուցել են մեզ թըշնամիների համար աղօթել, դա մարդկային հոգին մեծացնելու և վսեմացնելու փորձ է եղել. դա չէ իջեցնում մարդուն և ստորուն դարձնում, այլ բարձրացնում է նրան մինչ այն վեհութեան, որ նա յօժարակամ ձեռք է մեկնում իր թշնամուն։

Հակառակ պ. Գր. Ջալալուշեանի ցանկութեան, խնդիրը այլ կերպարանք ընդունեց. կրկնում եմ՝ հակառակ, որովհետև մեր կարծիքն այդ հրապարակախօսի մասին միշտ բարձր է եղել և է։

Առ-Ջէն

Մօսկվա

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԳԱՂՈՒԹԸ ԹԱՒՐԻԶՈՒՄ

Թաւրիզ, 17 ապրիլի

Իմ՝ «Մշակին» ուղղած թղթակցութիւնների ընթացքում առիթ չէ պատահել տալ գէթ թռուցիկ ծանօթութիւն թաւրիզաբնակ եւրոպացի գաղութի մասին։ Ապրիլի 5-ի գիշերը Մայսուրեան-Զարիֆեան խմբի կողմից Լիլաւայի թատերասրահում տրված հրաժեշտ-երեկոյթին տեղի ունեցած մի շատ այպանելի արարք եւրոպացիներից թոյլատրված՝ իրաւունք և առիթ տուեց մեզ գրել այս մի քանի տող թղթակցութիւնը։

Ցարգելի բացառութիւն համարելով քաղաքումս եղող հիւպատոսական մարմինն ու երկու բանկերի տեսուչները, որոնք հեռու են մեր այսօրվայ թղթակցութեան նիւթ դառնալուց, եւրոպացի գաղութը Թաւրիզում բաղկացած է լէվանտէն անգլիացիներից, ֆրանսիացիներից, բէլգիացիներից, գերմանացիներից և ռուսներից, որոնք վաճառականներ են, պաշտօնեաներ են՝ պետական այլ և այլ հաստատութիւններում, բժիշկ, զինուորական և այլն։

Որովհետև երեկոյթ-պարահանդէսի արդիւնքը յատկացված էր Լիլաւայի ուսումնարանին, Լիլաւայի մեր գործիչները եւրոպացիներին էս խնդրանօք ծախել էին տոմսակներ՝ երևի նիւթապէս օգտվելու եռանդից դրդված։ Երեկոյթն սկսվել էր արդէն։ Գաղութի անդամները՝ տիկիններ, օրիորդներ, բժիշկ և հաշւապահ և այլն՝ վերջինիս մի փոքր կոնծած անշուշտ, գրաւել էին թատերասրահի առաջին կարգի աթոռները։ Վարագոյրը բացված էր և տիկ. Մայսուրեան արտասանում էր ռուսերէն մի ինչ-որ դեկլամացիա։ Սրահը լիքն էր երկսեռ բազմութեամբ և լուռ ու մունջ լսում էր շնորհալի դերասանուհուն. երբ սրահի առաջին շարքերից լսվեցին քրքիջ, հռհռոցներ, ձայն, աղմուկ, աթոռից աթոռ անցուդարձ, միմեանց հրել և այլ անշնորհքութիւններ՝ դեկլամացիան խանգարելու ատրճան,—արդար զայրոյթով բորբոքված տ. Մայսուրեան ընդհատեց իր խօսքը, խիստ նկատեց մեր քաղաքակիրթ եւրոպացիներին իրանց անթոյլատրելի վարմունքի համար, վարագոյրն իջեցնել տուեց ու հեռացաւ բեմից առժամանակ, մինչև որ դիմեցին, խնդրեցին, որով քիչ յետոյ սկսվեց երեկոյթի շարունակութիւնը։ Ծառախորտակ երկսեռ եւրոպացիների կրած բարոյական ապտակը տ. Մայսուրեանից, կարծում եմ, ի զգաստութիւն հրաւիրած լինի նրանց, ըստ որում աղմուկը դադարեց այլ ևս. և ժամանակից կանուխ հեռացան թատերասրահից գլխիկոր….։

Մտաւորապէս սնանկ և արհամարհոտ եւրոպացիները,—որոնք ոչ հասարակական կեանքով են ապրում, ոչ սեփական ներկայացումներ ու երեկոյթներ ունեն Թաւրիզում, այլ երկար տարիներ ապրելով շողոքորթ և ստորաքարշ պարսիկների շրջանում, ի բնէ լինելով նաև թափուր լուրջ ու հիմնական կրթութիւնից,—փչացել են և իրանց սովորութիւն են արել ծաղրել, արհամարհել հայկական թատրոնն ու գեղարուեստը, ու ամենայն մի կրթական-կուլտուրական գործ, որ իրանցից դուրս է կատարվում. առանց մտածած լինելու մի բոպէ, որ նրանք մեր աչքում ոչ այլ ինչ են, բայց միայն նիւթի և կենցաղասիրութեան մէջ թաղված արարածներ և միանգամայն արևմտեան քաղաքակրթութեան արատ բերողներ։

Տգեղ անցքը թող մի սեր խրատ լինի նաև մեր գործիչ աղաներին, որ մի քանի կոպէկների համար թոյլ չը տան իրանց արհամարհոտ լէվանտէնի առաջ թեքվել ու ճկվել, համարելով այդ կոպէկներն անարգ դրամ. և բաւականանալ միայն հայ համայնքի տուածով, համայնքի, որը ոչ մի դէպքում չէ խնայում իր աշխատանքի արդիւնքը հանրային հաստատութիւններին։

Հայկազուն

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Մայիսի 1-ի օրը Եւրոպայում—Պարիզում, Բերլինում, Լօնդօնում, Վիէննայում, Հռոմում, Մադրիդում, Բրիւսէլում, Սօֆիայում, Հէլսինգֆորսում—այս տարի անցաւ առանց արիւնահեղութեան։ Ցոյցերը կրում էին խաղաղ կերպարանք։

— Լիսաբօնից հեռագրում են, որ մինիստրների խորհուրդը վճռել է թոյլ տալ կանանց մասնակցել սահմանադիր ժողովի ընտրութիւններին։

— Վերջին ժամանակներս յամառութեամբ խօսում են Պետերբուրգում՝ թէ Ստօլիպինին շուտով կանցլէրի կոչում են տալու։ Ռուսաստանում առաջինը այդ կոչումը ստացաւ կոմս Գ. Գօլօվինը 1709 թւին։

— Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովի և միտրոպոլիտ Անտօնիի առողջական դրութիւնը լուրջ վտանգ է ներշնչում։

— Մուկդէն են ուղարկվում Գերմանիայից նոր տեսակի թնդանօթներ, որոնցով կատարվում են փորձնական վարժութիւններ։

— Ալբանիայում թիւրքաց զօրքերը մի ճակատամարտում կորցրին 500-ից աւելի մարդ և գերի տուին 54 զինւորներ, և երկու օֆիցէրներ։ Տուրղութ փաշան պատրաստվում է վճռական յարձակումների։

— «Մ. և Առ.» կենտրոնական կոմիտէտը գաւառական բոլոր կոմիտէտներին և ժողովարաններին ծանուցագիր ուղարկեց, թէ բոլոր տարաձայնութիւնները կոմիտէտի մէջ հարթված են արդէն։

— «Journal des Debats» տեղեկութիւններ ստացաւ, որ յեղափոխական շարժումը Չինաստանի հարաւում օրէ-ցօր աճում է։ Լուրջ անկարգութիւններ են ծագել Փաշանում։ Քաղաքի մի մասը հրդեհված է։ Կանտօնում սպասվում են նորանոր յուզմունքներ։

— Մադրիդում լրագրական արշաւանքը Ֆրանսիայի դէմ ուժեղանում է։ Լրագիրները յայտնում են, որ Ֆրանսիան շուտով Մարօկկօն կը յայտարարէ իր հովանաւորութեան ներքոյ։

— Աւստրիական դիպլօմատիական շրջաններում յամառութեամբ խօսում են, որ Բէլգրադում պաշտօնավարող ռուսաց դեսպան Հարտվինգը պնդել է, որպէսզի Պետր թագաւորը հրաժարվի Վիէննա գնալուց։ Այդտեղից եզրակացնում են, որ Ռուսաստանի և Աւստրիայի յարաբերութիւնները հեռու են բարելաւվելուց և Աւստրիայի յոյսերը մերձեցում կապելու՝ հիմնված են սոսկ լաւատեսութեան վրա։

— Բէլգրադից հեռագրում են, որ սխալ է այն տեղեկութիւնը, թէ Պետր թագաւորը այցելելու է Լօնդօն։

— Պետերբուրգում «ծաղիկների օրը» զուտ հասոյթ տուեց մօտ 20 հազար րուբլի։

— Հրաժարական տուեց արձակուրդ ստացած Պետական Խորհրդի անդամ Տրէպովը։

— Աստրախանում մեծ աջողութիւն ունեցաւ Միլիւկօվի կարդացած դասախօսութիւնը «զինված աշխարհը և սպառազինման կրճատումը» թեմայով։ Տեղական կադէտները ի պատիւ Միլիւկօվի խնճոյք կազմեցին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

22 ապրիլի

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ։ Գրեազինսկայա գիւղում այրվեցին 250 տներ։ Կան մարդկային զոհեր։

ԼՕԽՎԻՑԱ։ Խարսէկ գիւղում այրվեցին 100-ից աւելի տներ։ Հրկիզեալների դրութիւնը շատ ցաւալի է։

ԱՏԿԱՐՍԿ։ Բանուորական գնացքի խորտակման ժամանակ ծանր վիրաւորվեցին 4, թեթև՝ 7 մարդ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Էլեկտրաքարշի վագօնը համալսարանի մօտ ոտքից և գլխից ջարդեց ռեկտորի պաշտօնակատար կոմս Կոմարովսկիին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Երկրագործութեան գլխաւոր վարչութիւնը Դանիա և Շվէդիա է ուղարկում գիւղատնտեսութեան դպրոցների մասնագէտ դասատուների կաթնատնտեսութեան հետ ծանօթանալու համար։

Սենատոր Նէյդգարդտի որոշմամբ 377-րդ և 378-րդ յօդուածներով դատ է սկսվում Տրօյիցկի կամուրջի կառուցման մասնաժողովի նախկին նախագահ Ռօմանօվի դէմ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
Ա Ռ Ա Ւ Օ Տ Ն Ե Ր Ը
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 Ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9¹/₂—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.:
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—12¹/₂—1¹/₂ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1¹/₂ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1¹/₂—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—6¹/ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
3. 0—42

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
Վելեամինովսկայա փողոց, № 8.
(կ. չ.) 416. 100—1

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների:
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը:
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը:
Կուկիա, Սիմեոնովսկայա փողոց, № 16.
Տ է լ է ֆ ո ն № 40.
(ե.ու.կ.) 220. 100—16

Բ Ժ Ի Շ Կ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Ականջի, քթի, բկի, հիւանդութիւններ,
Ընդունե- (առաւօտեան 9—1 ժամը.
լութիւնը (երեկոյեան 5—7 ժամը.
Վելեամինովսկայա փ. № 13, տ. Սէյլանովի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին:
(օ. մ.) 1227. 100—74

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ:
Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում:
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(օ. մ.) 1179. 100—84

ՖԷԼԴՇԷՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԷԼԴՇԷՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն, դնում է բանկաներ: Բժշկութիւն ողնամարդի սեռական թուլութեան, անկարողութեան, սերմնահոսութեան եւ հրազախտի, հիմնաւոր բժշկութիւն օրիպէրի (սուսունակ), ցոյց տալով հմուտ մասնագէտ բժիշկների: Օտարերկրեայ հիւանդներին մանրամասն խորհուրդներ և դեղերգրաւոր կերպով: (Ուղարկել 3 րուբլի): Մասսաժ, էլեքտրականութիւն, բժշկական մարմնամարզութիւն: Ընդունելութիւնը 3—4¹/₂ ժամը ամեն օր: Ծախվում է իր կազմած «Ողամ. եւ կանանց գաղտնի հիւանդ. բժշկարան» նկարներով և բէյէպտներով: Գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.: Հասցէն. Тифлисъ, Семеновская ул. № 9.
(կ. հ.) 160. 50—17

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 (երեկոյեան ժ. 5—7
(ե. հ. կ.) 1254. 100—61

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ռ Ո Ւ Ս
ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐ
Լոյս են տեսել

1) Դ. Այզման: «Հանգոյցի լուծումը», Թարգմ. Օ. Գենջեանի 3 կ.
2) Լէօնիդ Անդրէեվ: «Անզգուշութիւն» Թարգմ. Օլգա Գենջեանի 5 կ.
3) Կսենիա Մորոզովա: «Ինչու են ջախջախված երջանկութեան թևերը», Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 3 կ.
4) Ա. Ի. Կուպրին: «Տրամվայում», Թարգմ. Օ. Գենջեանի 5 կ.
5) Օսիպ Դիմով: «Վեստալուհի» Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 5 կ.
6) Ֆեոդոր Սոլոգուբի Նովելլա, «Ոսկէ սանդուխք», Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 8 կ.

Պատրաստվում են տպագրութեան համար հետևեալ հեղինակների գրուածները. Եվգենիյ Չիրիկով, Սերգէեվ-Ցենսկի, Բորիս-Զայցեվ, Ֆեոդոր Սոլոգուբ., Րեմիզով, Սերգէյ Գորոդեցկիյ եւ այլն:

Վաճառվում են Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում:

Գումարով առնողներին 20⁰/₀ զեղջ և ճանապարհածախսը հրատարակչի վրա: Ուղարկվում է և վերադիր վճարով: Փոքր քանակութեամբ պահանջողները կարող են ուղարկել դրամի փոխարէն պոստային մարկաներ:

Դիմել՝ Тифлисъ, Елизаветинская 114, Акопу Генджіану.
(կ.) 114. 5—1

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
Ն Ո Ր - Մ Ի Ջ Ո Ց
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"
Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց: Գործածելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին: Իսկականը միայն արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.:
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացքը:
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով: Ճանապարհածախսը պոստային սակագնով:
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում:
(կ.) (П.12474) 0 12

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ
Կեանքի մէջ մէկ անգամ !!!
600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.

1. Շէնք ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ:
2. Կանացի գեղեցիկ մաշտնի ամերիկ. ադամանդով:
3. Կանացի հրաշագեղ մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենային փականով:
4. Կանացի օճեղ եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց:
5. Գրպանի օճեղ ճեչէսսէ՝ 4 առարկան.:
6. Մի զոյգ օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով:
7. Էլեգանտ եւ օճեղ կաշուէ պորտմոնէ:
8. Ալբոմ՝ 50 ձեռքերի. պատկերներով:
9. Դ-ր ՆՕՒՆ ծխափող-ապարատ անվնաս ծխելու համար:
10. Մեխանիկ. ծալվող մկրատ՝ չեղ փուտլեարի մէջ:
11. Նոյնպէս եւ 500-ից աւելի ձեռքերի. եւ օգտակար առարկաներ:

Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշւելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը):
Վերադիր վճ. ուղարկելուց՝ մէկից մինչև 3 գարնիտուրի համար հաշւվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.: Հասցէն. О-ву «МЕРКУРІИ», Лодзь Л. 46.
Չը հաւանածները յետ ենք ընդունում ու փողը վերադարձնում:
(հ.կ.) (В. 31042) 340. 10—2

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ
Ս. ՋԷԼԻՍԿԻ
ԿՕՆՍԵՐՎՆԵՐ
Ձեռնարկ՝ կոնսերվներ, թթուեղէններ և քաղցրաւենիք պատրաստելու, 5 նկարով:
Գ ի ն ը 40 կ.
Այս գիրքը կարևոր է ամեն մի հայ ընտանիքի համար:
Դիմել գրավաճառներին և հրատարակչուհուն՝ Тифлисъ, Николаевская ул., № 38, А. П. Родіоновой. (հ.կ.) 392. 3—2

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՔՈՒՐ
ԿՕՆԵԱԿ „ԱՐԱՐԱՏ"
ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՄԲ ՄՐՑՈՒԹԻՒՆԻՑ ԴՈՒՐՍ
Վաճառվում է գաստրոնոմիական ամենալաւ խանութներում: Պահանջներով անմիջապէս դիմել Երեւան՝ Մ. Գ. Եղիազարեանին, կամ թէ Թիֆլիսում Գ. Մուղնեարսկիին:
(կ.) 314. 10—8

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ
Առ. և Ա. Մ՝
„ՆԱՐԶԱՆ" | Սեղանատան | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20."
Պահանջեցէք ամենուրեք! ԲՈՒԺԻՉ
ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական): ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ): ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը): ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին):
ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская №№ 8 և 10
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում: Պր'յս-կուրանտները ձրի:
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(կ.) 401. 19—1

ВѢРНЫЙ ДРУГЪ ЖЕНЩИНЪ
КРЕМЪ КАЗИМИ
МЕТАМОРФОЗА
ПРОДАНО БОЛѢЕ ДВУХЪ МИЛЛІОНОВЪ БАНОКЪ
РАДИКАЛЬНО УСТРАНЯЕТЪ ВЕСНУШКИ, УГРИ, ПЯТНА, МОРЩИНЫ И ДРУГІЕ ДЕФЕКТЫ ЛИЦА
УТВ. ДЕПАРТ. ТОРГ. И МАНУФ. ЗА № 4683
ТРЕБУЙТЕ ПОДПИСЬ
Cazimi
(П. 32817) 196. 6—4

ՀՐԱՒԷՐ
Այսօր, կիրակի, ապրիլի 24-ին, առ. ժամը 12-ին, նշանակված է Գայիանեան դպրոցի դահլիճում Մուղնու ս. Գէորգ եկեղեցու ծխականների տարեկան ընդհանուր ժողով:
Օրակարգն է.
1) Վերաքննութիւն Գայիանեան դպրոցի տեպի:
2) Առաջիկայ 1911—12 ուս. տարվայ վեցերորդ դասարան բանալու խնդիրը:
3) Նախահաշիւ 1911—12 ուս. տարվայ:
4) Դպրոցի շինութեան հաշիւը:
5) Ընթացիկ հարցեր: 415. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ
Կիրակի, ապրիլի 24-ին, առաւօտեան ժամը 12-ից յետոյ լինելու է Վանքի աւագ եկեղեցու ծխականների չորրորդ եւ վերջին ժողովը՝ ընտրելու նոր երէցփոխ հրաժարված երէցփոխի տեղ:
Ուստի հրաւիրվում են Վանքի ս. եկեղեցու բոլոր արական սեռի ծխականները, որոնք 25 տարեկանից աւելի են տարիքով:
Թիֆլիսի Վանքի ս.-եկ. աւագ-երէց՝
Եզնիկ ա.-ք. Երզնկեանց
(շ.կ.) 410. 2—2

ԲԺԻՇԿ ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Խոլերայի մասին» . . 5 կ.
«Դպրոցական առողջապահութիւն» (պատկերազարդ) . . 50 կ.
«Առողջ երեխաների խնամատարութիւն» . . 25 կ.
«Սիֆիլիս, կակուղ շանկր, սուսունակ» 25 կ.
«Թշուառների բարեկամ բժիշկ Հաագ» 20 կ.
«Աղջիկ» (առողջ. և բարոյագիտ. էտիւդ) 75 կ.
№ 1. «Մի' խմիր» երկ. տպ. (նկ.) 5 կ.
№ 2. «Վարակիչ հիւանդութիւնները և նրանց թոյնը», 23 նկարով 15 կ.
№ 3. «Թոքախտ կամ բարակցաւ» (նկ.) 10 կ.
№ 4. «Դողերոցք կամ մալարիա» (նկ.) 5 կ.
№ 5. «Ինֆլուէնցիա կամ Նոր ցաւ» (նկ.) 3 կ.
№ 6. «Նորածին մանուկների հիւանդութիւնները» (նկ.) . . 5 կ.
№ 7. «Ցըւկնոջ առողջապահութիւնը» 10 կ.
№ 8. «Մանկիկ» . . 40 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книж. маг. «Гуттенбергъ».
ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ 1911 Թ. ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ: ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԻՆ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ Է ՁՐԻ:
412. 2—1

(M. 169071) 387. 3—1

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ
ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
Նկարներով: Ողամարդի և կնոջ ծածուկ հիւանդութիւնները, վարակվելուց ազատ մնալու կանոնները և այլն: Բազմաթիւ խորհուրդներ եւ րեցէպտներ: Անհրաժեշտ գիրք բոլոր չափահասների համար, մանաւանդ գաւառներում, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ: Գինն է 50 կոպ.: Ճանապարհածախսով 65 կոպ.: Կազմեց մեդիցին. ֆէլդշէր Ա. ԵՍԱՅԵԱՆ: Ծախվում է Թիֆլիսում «Կենտրոնական» և «Գուտտենբերգ» գրախանութներում և հեղինակի մօտ: Նաև ծախվում է «Սուսունակ և նրա բժշկութիւնը», նկարներով, խորհուրդներով և րեցէպտներով: Գինը 20 կոպ., ճանապարհածախս 15 կ.: Պահանջի մեծութեան պատճառով ապառիկ կամ նալօժով չէ ուղարկվում: Առաջուց ուղարկել պօստի մարկաներ: Հասցէն՝ Թիֆլիս, Семеновская № 9. Գումարով պահանջողները զեղջի մասին թող դիմեն առանձին:
(ե.ու.կ.) 352. 50—6

Մամուլի տակն է և շուտով լոյս կը տեսնի
Կ Ա Ր Ա - Դ Ա Ր Ւ Ի Շ Ի
(ՅԱԿՈՎԲ ԳԵՆՋԵԱՆ)
ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՕՇ
վ է պ ը:
(հ. կ.) 375. 6—3

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
ԼԵՒՈՆ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ
Հայերը Մօլդաւիայում եւ Բուքօվինայում
ՊԱՏՄԱ-ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ
Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ա Զ Ա Ր Դ
Հետեւեալ բովանդակութեամբ՝
Գաղթականական հոսանքներ Հայաստանից դէպի օտար երկիրներ: Լեհաստանի հայ գաղթականութիւնը: Բուքօվինայի հայ գաղութը Մօլդաւիայի և Աւստրիայի իշխանութեան ներքոյ: Բուքօվինայի և Մօլդաւիայի հայ գաղութը ներկայումս: Հայկական ժամանակից գաղութները—Սուչաւա, Չերնովից, Գուրահումօրա, Սերէթ, Ստանիսլաւ, Կօլոմէա, Բոթոշ. Բութի և Եաշ քաղաքներում:
240 մեծադիր երեսներ, շքեղ թուղթ եւ տպագրութիւն:
ԳԻՆՆ Է 80 ԿՈՊԷԿ.
Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին: Հեղինակի հասցէն՝ Тифлисъ, Нерсисянъ Семинарія.
418. 1—1

Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւն
Ապրիլի 30-ին, շաբաթ, երեկոյեան ժամը 7-ին, Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. դահլիճում (Աբաս-Աբադեան հրապ., սեփ. տուն) նշանակված է տարեկան ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ: Օրակարգի խնդիրներն են. 1) 1910—11 թ. հաշուետուութիւնը, 2) Ընկ. և նրա Բազուի ճիւղի 1911 թ. նախահաշիւների քննութիւնն ու հաստատումը, 3) պաշտօնավոր անձանց ընտրութիւնը և այլ հերթական խնդիրներ:
Ծանօթութիւն. Առաջին ընդհանուր ժողովը չը կայանալիս երկրորդ ընդհանուր ժողովը հրաւիրվում է կիրակի, մայիսի 8-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին նոյն տեղում և կանոնադրութեամբ է համարվում քանի անդամ էլ որ ներկայ գտնվի:

Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւն
Լոյս տեսաւ ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ՑՈՐԲԷԼԵԱՆԻ առիթով նրա «ԱՐՏԻՍՏ» գրուածքը հեղինակի պատկերով, գինն է 25 կոպ.:
Ապրիլի 28-ին լոյս կը տեսնի նաև Փիլիպպոս Վարդանեանի բնագրից լիակատար թարգմ. Լ. Ուօլլասի «ԲԷՆ-ՀՈՒՐ» վէպի առաջին հատորը, իսկ երկրորդ հատորը մայիսի 20-ին: Երկու հատորը միասին արժէ 1 ր. 50 կոպ.: Դիմել՝ Тифлисъ, Кавказское Армянское Издательское Общество. Бебутовская ул. № 25.
(կ. շ.) 417. 2—1

Յ Ա Տ Ո Ւ Կ
ՓՈՐԱԳՐՉԱԿԱՆ-ԳՐԱՒԻՒՐԱՅԻՆ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
Վ. ՄԱՐԳՕՇԷՍԻ
Ընդունում է ամեն տեսակ փորագրչական և գրաւիւրային գործեր: Գնում է ոսկի և արծաթի կտորտանքներ, նոյնպէս և թանգագին քարեղէններ:
Թիֆլիս, Երևանեան հրապարակ, «Кавказъ» հիւրանոցի ներքևը:
(կ.) 282. 24—5

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ԳՐԱՄՕՖՕՆ"
ԿՈՎԿԱՍԻ ԵՒ ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐԻ
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
Թիֆլիսում, Գոլովինսկի պր. № 9.
ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ!
ԲԱՒԱԿԱՆԱՉԱՓ ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ ԳՆԵՐԸ ԳՐԱՄՕՖՕՆԱՅԻՆ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ

«ՀՐՈՂ ՀՐԵՇՏԱԿ» մարկայով—

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ ՆՈՐ ԳՆԵՐԸ.

	ր.	կ.
10" սեւ էտիկէտով, երկկողմ	2	—
12" » » »	3	—
7" շագանակագոյն »	—	75
10" » »	1	50
12" » »	2	—

Օգտվեցէք առիթից և շտապեցէք «ԳՐԱՄՕՖՕՆ» ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ խանութը:
Պահեստում կան ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ՝ ռուսերէն, մօլօրոսերէն, պարսկերէն, թուրքերէն, հայերէն, վրացերէն և այլ օտար լեզուներով:
Բոլոր մեր պլաստինկաները կարելի է ստանալ թէ մեր խանութում և թէ երաժշտական գործիքներ վաճառող բոլոր առաջնակարգ խանութներում:
ՁՐԻ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԿԱՏԱԼՕԳԸ ԵՒ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՑՈՒՑԱԿԸ:
(կ. չ.) 164. 20—15

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.